

Titel: Pensioen en de reis van product, persoon en pensioenuitvoerder

Door: Jos Heuvelman

(Alleen het gesproken woord geldt)

Welkomswoord

- Dank u wel voor de uitnodiging.
- Ik wil mijn verhaal beginnen met anekdote. Ik heb laatst een les verzorgd tijdens de Week van het Geld – kan ik iedereen aanraden trouwens – en vroeg toen aan een kind of hij wist wat ‘pensioen’ was. Het antwoord? “Geld dat ik krijg als ik stop met werken”. Voor een achtjarige vond ik dat al heel wat. Ze dacht er in ieder geval al over na. En dat zou iedereen moeten doen.

Pensioen is voor de meeste mensen heel belangrijk.

- Het is voor veel Nederlanders de grootste asset die ze hebben.
- Met een hoge (emotionele) waarde.
- Maar helaas volgen ze toch niet alle ontwikkelingen rondom pensioen.

De conclusies uit onderzoeken van onder meer de AFM vind ik verontrustend.

- Veel mensen bouwen minder pensioen op dan verwacht.
- Ze zijn zich hier ook niet van bewust en onvoldoende voorbereid op een terugval van het inkomen bij pensionering.
- Ze weten ook niet wat ze moeten doen om inkomensterugval te voorkomen en/of te vangen.

Verontrustend... ja. Maar tegelijkertijd... de wereld is natuurlijk ook steeds complexer geworden. En vol van onzekerheden.

- Denk aan het lage renteniveau, de stijgende levensverwachting, veranderende samenstelling op de arbeidsmarkt: deze veranderingen waren allemaal niet voorzien.

De wereld is te complex en te onzeker om nu harde, precieze beloftes te doen die over tientallen jaren ook echt waargemaakt kunnen worden.

- We mogen ook niet vergeten dat ‘een goede oude dag’ tegenwoordig meer inhoudt dan alleen een goed pensioen. Het moet ook in samenhang worden gezien met hypotheek en gezondheid.
- Vanwege die complexiteit heerst er behoorlijke onvrede over ons pensioenstelsel.
- Wel niet bij iedereen natuurlijk. Er zijn nog altijd partijen die de ernst van de situatie niet helemaal goed inschatten. Zij verwijzen onder andere naar de uitkomsten van de Global Pension Index 2018 van adviesbureau Mercer, waarin ons stelsel wordt aangeduid als het beste pensioenstel ter wereld is.

Maar wat zal ik zeggen? PSV heeft ook het hele seizoen bovenaan gestaan niet waar? En dat was ook geen garantie voor feest op het einde. Als het gaat om pensioenen moeten we de veranderingen onder ogen zien en daarop anticiperen. Regeren is vooruitzien.

- Gelukkig is minister Koolmees deze mening ook toegedaan, getuige onder meer zijn Tienpuntenplan. En recent liet ook mijn collega-toezichthouder Job Swank van DNB zich heel duidelijk uit door aan te geven dat dit stelsel op zijn laatste benen loopt.
- De AFM sluit zich hierbij aan.
- Vandaar ook de titel van mijn presentatie: Pensioen en de reis van product, persoon en pensioenuitvoerder.
- We moeten het nodige reizen – alle partijen – om te komen tot een stelsel dat langdurig houdbaar is.

Er moet een einde komen aan deze fundamentele mismatch tussen aan de ene kant de onzekerheid en complexe realiteit en aan de andere kant het bieden van maximale zekerheid. De AFM opteert voor meer flexibiliteit. Binnen het stelsel zelf en ten aanzien van de vormgeving van het stelsel.

- Ten aanzien van de vormgeving van het stelsel
  - Nieuwe model moet flexibel blijven. Als de macrosituatie wijzigt, dan zijn systeemaanpassingen nodig.
  - We zien hoeveel energie en tijd het kost om ons huidige, rigide stelsel aan te passen... Dat moeten we echt niet meer willen.
- Binnen het stelsel moet ook de nodige flexibiliteit worden ingebouwd. Minder one-size-fits-all.

- Het is mooi te zien dat in het Regeerakkoord wordt gesproken over de persoonlijke pensioenrekening
- En ook in het Tienpuntenplan van minister Koolmees lezen we dit terug.
- Ik weet dat onder pensioenuitvoerders de vrees heerst dat dit allemaal weer tijd en geld gaat kosten. Maar ik zie het juist als een uitgelezen mogelijkheid om gebruik te maken van de voortschrijdende digitalisering. Ik krijg op mij Facebook iedere dag reclames voor producten die geheel zijn afgestemd op mijn zoekgedrag. Lijkt mij dat de pensioensector dit toch ook moet kunnen?

Tegelijkertijd wil ik hier een kanttekening plaatsen. Ik ben voorstander van keuzevrijheid. Maar om deelnemers te beschermen moet dit wel binnen waarborgen.

- Het gaat namelijk niet vanzelf goed.
- Vorig jaar hebben we onder 3150 pensioendeelnemers een experiment naar fictieve premiestop gedaan. 40% van de respondenten koos voor een hoger besteedbaar inkomen nu, ten koste van inkomen na pensionering. In principe hoeft dit geen verkeerde keuze te zijn. Echter: daar zaten ook mensen bij waarvoor het wel onverstandig was omdat zij nu al een ontoereikend pensioen hadden. Voor hen zou een tijdelijke premiestop een groter pensioengat opleveren.
- Uit ons onderzoek afgelopen april naar de invulling van de Wvp, en daarmee dus de invulling van de variabele uitkering, bleek informatieverstrekking niet goed altijd even goed was en risico's niet altijd op de juiste wijze worden belicht.
- Deelnemers kunnen dan een verkeerde keuze maken en een product afnemen dat niet op de persoonlijke situatie is toegesneden.
- De AFM is voorstander van de keuzemogelijkheden maar het succes is sterk afhankelijk van zorgvuldige uitvoering.
- Grote zorgvuldigheid! Want we staan wel aan de vooravond van een grote transitie van een stelsel van 1300 miljard. En dat moet wel goed en goed doordacht gebeuren.

Onder zorgvuldige uitvoering – dus passende waarborgen – versta ik: passende producten, goede keuze begeleiding, informatievoorziening

- Ik wil pensioenuitvoerders vooral uitdagen om op die punten de lat hoger te leggen.
- Producten moeten echt alleen worden aangeboden aan mensen die de risico's willen en kunnen dragen. Dit is belangrijk, omdat een uitkering in één jaar met wel 15% kan stijgen, maar dus ook dalen.
- Keuzen moeten eerlijk worden gepresenteerd.
  - Ondoordachte sturing moet uit het keuzesysteem worden verbannen. Een voorbeeld is het 'verleiden' van een deelnemer te kiezen voor een zo hoog mogelijke uitkering in het eerste jaar. De vraag is uiteraard of dit voor de betreffende persoon ook de beste optie is?
  - Ook voor adviseurs is hier een belangrijke rol weggelegd. Om hen daarbij te ondersteunen hebben we vorig jaar de Leidraad tweede pijler pensioenadvies nog geactualiseerd. Deze leidraad geeft een nadere duiding van de Wet op het financieel toezicht, specifiek voor de eerste drie fases van het pensioenadvies-proces: inventariseren, analyseren en adviseren. Het advies kan betrekking hebben op een nieuw pensioenproduct en het verlengen, oversluiten of aanpassen van een bestaand pensioenproduct.
- Ten slotte de informatie. Deze moet duidelijk en evenwichtig zijn. Het is vooral belangrijk dat deelnemers het belang en de gevolgen van hun keuze goed snappen.

Willen we als gedragstoezichthouder effectief toezicht kunnen houden, dan hebben we ook een stevig mandaat nodig.

- Alleen dan kunnen we goed handelend optreden. Dat laat ons jarenlange toezicht op verschillende producten en diensten uit de financiële sector – denk aan hypotheek, beleggen, maar ook, zoals net genoemd de 2^e pijler pensioen – wel zien.

Omdat de AFM momenteel een beperkt toezichtmandaat heeft bij pensioenfondsen hebben we de minister gevraagd de wet aan te passen.

- Met de verschuiving van risico's van werkgever naar deelnemer en meer keuzevrijheid, wordt gedragstoezicht namelijk steeds belangrijker. Maar daar waar voor verzekeraars en premiepensioeninstellingen volgens de Wet financieel toezicht strikte productontwikkelingseisen gelden, stelt de Pensioenwet deze eisen niet.

- De AFM ziet dit graag anders. In theorie kan alles nog zo mooi worden uitgedacht, succes staat of valt bij goede uitvoering. En ik vind het noodzakelijk dat we daar als toezichthouder een sturende, corrigerende werking in hebben.
- Om die reden hebben we in de Wetgevingsbrief, ons jaarlijkse wenselijkstje, aan de minister gevraagd om de Pensioenwet aan te scherpen.

Afsluiting: Keuzes : ja, maar met waarborgen.

Dames en heren,

- Ik gaf in het begin van mijn verhaal al aan dat ik opteerde voor een bredere titel; Pensioen en de reis van product, persoon en pensioenuitvoerder.
- En als toezichthouder zullen we meereizen. Om een constructieve bijdrage te leveren.
- Zie ons daarbij dan niet als opponent.
- Ja, we zijn streng. Maar daarvoor zijn we toezichthouder. Maar we streven wel hetzelfde doel na. Meer flexibiliteit ten aanzien van het stelsel. En binnen het stelsel meer keuzes maar wel met waarborgen.
- En laten we daarbij ook vooral niet vergeten voor wie we het allemaal doen!
- Namelijk die miljoenen mensen die straks van hun pensioen afhankelijk zijn. We moet ervoor zorgen dat deze mensen die straks met pensioen gaan niet voor een voorzienbare teleurstellingen komen te staan.
- Ten slotte nog even terug naar de Week van het Geld.
- Ik heb er alle vertrouwen in dat het achtjarige meisje dat ik toen sprak haar zaakjes straks op orde heeft. Iemand die op die leeftijd al nadenkt over haar pensioen....
- Laten wij ons nu hard inspannen dat ook haar vader en moeder straks geen financiële zorgen hebben wanneer ze stoppen met werken.

Bedankt voor uw aandacht